

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศที่ผ่านมา เร่งพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม เป็นผลให้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว รวมทั้งการพัฒนาทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการเพิ่มขึ้นของประชากร ก่อให้เกิดปัญหาหลายด้านต่างๆ ตามมา เช่น มลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ มลพิษทางดิน ฯลฯ ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน

ปัญหาสิ่งแวดล้อมอันมีสาเหตุเนื่องมาจากมลพิษ เป็นปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ที่ควรได้รับการแก้ไขเร่งด่วน มีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น หากไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง กรมควบคุมมลพิษ (2549) ปริมาณมลพิษที่เกิดขึ้นทั่วประเทศในปี พ.ศ. 2546 ประมาณวันละ 39,240 ตันต่อวัน เป็นปริมาณมลพิษในเขตกรุงเทพมหานครวันละ 9,340 ตัน ในเขตเทศบาล 143 แห่ง รวมเมืองพัทยาวันละ 12,100 ตัน ส่วนที่เหลืออีกประมาณ 17,800 ตัน จะเป็นมลพิษในพื้นที่นอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาล

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่ตามกฎหมายในการจัดการมลพิษ แต่ในทางปฏิบัติการจัดการมลพิษขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีการบริหารจัดการที่ถูกต้องและได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงจะทำให้การดำเนินงานสามารถแก้ไขปัญหาคือ

จากปริมาณมลพิษที่เกิดขึ้นทั้งหมด ตามรายงานของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 44 เป็นปริมาณมลพิษที่อยู่ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยปัจจุบัน องค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจานซึ่งเป็นหน่วยงานที่ต้องดำเนินการและมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง มีระบบการจัดการมลพิษตั้งแต่จุดเก็บ การเก็บขน การขนส่ง และมีการกำจัดมลพิษแบบฝังกลบ โดยใช้พื้นที่ร่วมกับเทศบาลเมืองมหาสารคาม ปริมาณมลพิษที่เกิดขึ้นในองค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจานสามารถเก็บขนได้เพียงร้อยละ 40 – 50 ต่อวันเท่านั้น ทำให้มีมลพิษตกค้างในพื้นที่ และเนื่องจากการดำเนินการจัดการมลพิษจำเป็นต้องใช้งบประมาณดำเนินการค่อนข้างมาก จึงทำให้เป็นปัญหาและอุปสรรคอย่างยิ่งขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจาน ซึ่งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็ก ดังนั้นถ้าหากไม่ดำเนินการหาแนวทางแก้ไขต่อไปจะทำให้ปัญหาทวีความรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่จะมีปริมาณมลพิษเกิดขึ้นมากในอนาคต เพราะจะมีการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดมหาสารคาม หากปริมาณมลพิษ

เหล่านี้ไม่ได้รับการจัดการที่ถูกต้องเหมาะสมจะทำให้มีปริมาณแหล่งแพร่กระจายเชื้อโรคกระจายอยู่โดยทั่วไป ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดปัญหามลพิษต่อสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ตามมา เช่น มลพิษทางอากาศ อันเกิดจากควัน และสารพิษบางประเภทที่เกิดจากการเผาแล้วกระจายสู่บรรยากาศ มลพิษทางน้ำ และมลพิษทางดิน ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนที่อยู่อาศัยโดยรอบได้ การแก้ไข ปัญหาผลกระทบสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากมลพิษจำเป็นต้องมีการวางแผนแก้ไขปัญหาในระยะยาวและประสานความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นเพื่อกำหนดแนวทาง ทิศทางในการดำเนินงานและการจัดสรรทรัพยากร ที่ผ่านมามีการดำเนินการส่วนใหญ่จะมีลักษณะต่างคนต่างทำ ในขณะที่บางหน่วยงานอาจมีข้อจำกัดในด้านทรัพยากรต่าง ๆ ซึ่งทำให้การดำเนินงานมีปัญหาและอุปสรรคอันเป็นผลให้การจัดการมลพิษไม่ถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ได้รับการจัดการเลย ดังนั้นในสถานะที่มีข้อจำกัดในด้านต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจานในการดำเนินการจัดการมลพิษชุมชน โดยต้องมีการดำเนินการประสานความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นเพื่อกำหนดแนวทาง ทิศทาง ในการดำเนินงานและการจัดสรรทรัพยากร โดยใช้รูปแบบการจัดการมลพิษร่วมกัน โดยมีหน่วยงานระดับจังหวัดหรือองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ทำหน้าที่เป็นแกนหลักในการประสานงานความร่วมมือในการดำเนินงาน ซึ่งจะเป็แนวทางที่จะสามารถช่วยแก้ปัญหาการจัดการมลพิษของชุมชนขนาดเล็ก ที่มีข้อจำกัดในด้านต่าง ๆ และก่อให้เกิดการประหยัดงบประมาณ บุคลากร และทรัพยากรอื่น ๆ ในการดำเนินการจัดการมลพิษ ทั้งนี้เนื่องจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นหน่วยงานที่ต้องจัดให้มีระบบการกำจัดมลพิษรวมซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ที่ต้องจัดทำตาม พ.ร.บ. การกำหนดแผนและการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 อย่างไรก็ตาม ภารกิจเรื่องการจัดการมลพิษ เป็นภารกิจเบื้องต้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบล ต้องรับผิดชอบเพื่อให้เกิดผลให้เป็นไปตามนโยบายที่ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้กำหนดไว้ให้เป็นแนวทางปฏิบัติ

ดังนั้น ในการแก้ไขปัญหาด้านการจัดการมลพิษ ขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจานเป็นไปด้วยความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจศึกษาความเหมาะสมการจัดการมลพิษ ในองค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจาน จังหวัดมหาสารคามขึ้นมา เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

2. คำถามการวิจัย

2.1 การจัดการมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจาน จังหวัดมหาสารคาม ในปัจจุบันเป็นอย่างไร

2.2 แนวทางการจัดการมูลฝอยที่เหมาะสมขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจาน จังหวัดมหาสารคาม ควรจะเป็นอย่างไร

3. วัตถุประสงค์

3.1 วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษาความเหมาะสมการจัดการมูลฝอยในองค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจาน จังหวัดมหาสารคาม

3.2 วัตถุประสงค์เฉพาะ

3.2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลการจัดการมูลฝอยในปัจจุบัน ขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจาน อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

3.2.2 เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการมูลฝอย ในด้านการลดปริมาณมูลฝอย การคัดแยก การเก็บรวบรวม การกำจัด และการนำมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ สำหรับพื้นที่ภายในเขตรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจาน จังหวัดมหาสารคาม

4. ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาความเหมาะสมการจัดการมูลฝอย ในองค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจาน อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งมีขอบเขตในการศึกษาดังนี้

4.1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับ สถานการณ์ การจัดการมูลฝอย ยุทธศาสตร์ นโยบายและแผนการจัดการมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยทั่วไป และขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจาน

4.2 การศึกษาแนวทางการจัดการมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจาน โดย ศึกษาการลดปริมาณมูลฝอย การคัดแยก การเก็บรวบรวม การกำจัด การนำมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ และการมีส่วนร่วมของประชาชน หน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องในการจัดการมูลฝอย

5. คำจำกัดความและนิยามศัพท์เฉพาะ

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หมายถึง องค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจาน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม หน่วยงานปกครองท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง ซึ่งจัดตั้งตามพระราชบัญญัติสภา

ตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยรัฐบาลได้กระจายอำนาจการดำเนินงานในกิจการบางอย่างไปยังท้องถิ่น ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และมีอำนาจในนิติกรรมและสัญญาทางกฎหมายได้เอง

มูลฝอย หมายถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร ถุงพลาสติก ภาชนะใส่อาหาร เถ้า มูลสัตว์ หรือซาก สิ่งที่เกิดกวาดจากถนน

การจัดการมูลฝอย หมายถึง การดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับมูลฝอยตั้งแต่ การเกิด การเก็บ การรวบรวม การขนส่ง และการกำจัดซึ่งรวมทั้งการลดปริมาณมูลฝอยด้วย จะเป็นการผสมผสานศาสตร์ต่าง ๆ ทางวิศวกรรม วิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อม เศรษฐศาสตร์ และด้านสังคม โดยคำนึงถึงการยอมรับหรือการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วย

ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจาน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ที่มีต่อ การดำเนินงานระบบการจัดการมูลฝอยในด้าน เห็นด้วย ไม่แน่ใจ และไม่เห็นด้วย

ประชากรแฝง หมายถึง ประชากรที่ไม่มีชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎร แต่ปรากฏตัวตนอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจานเป็นประจำเวลานาน ๆ

ประชากรจร หมายถึง ประชากรที่อยู่ภายนอกเขตองค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจานแต่เข้ามาทำกิจกรรมภายในเขต อบต. แล้วกลับออกไป และไม่มีชื่อปรากฏในทะเบียนราษฎร

ปริมาณมูลฝอย หมายถึง น้ำหนัก หรือปริมาตรของมูลฝอยที่เกิดขึ้นหรือที่สามารถเก็บรวบรวมได้ มีหน่วยเป็นกิโลกรัม หรือลูกบาศก์เมตร

อัตราการเกิดมูลฝอย หมายถึง ปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้นในแต่ละวันต่อจำนวนประชากรทั้งหมด มีหน่วยเป็นกิโลกรัมต่อคนต่อวัน

องค์ประกอบของมูลฝอย หมายถึง ประเภทของมูลฝอยต่าง ๆ ที่รวมกันอยู่ในกองมูลฝอย เช่น เศษอาหาร เศษผัก ผลไม้ เศษกระดาษ เศษพลาสติกและโฟม ยาง หนังสือ ผ้า ไม้ แก้ว โลหะ หิน และกระเบื้อง มูลฝอยอันตราย และอื่น ๆ เป็นต้น

ความหนาแน่นปกติ หมายถึง มวลต่อหนึ่งหน่วยปริมาตรของมูลฝอย ในภาวะที่ปกติ โดยไม่มีการบีบอัดมูลฝอยให้ผิดไปจากธรรมชาติ

นโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง แนวทาง แผนงาน วิสัยทัศน์ ในด้านการจัดการมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจาน

ข้อกำหนดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง ระเบียบ หรือข้อบังคับที่กำหนดขึ้น โดยสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจาน เพื่อใช้ในการจัดการมูลฝอยในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจาน จังหวัดมหาสารคาม

แนวทางการจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง การศึกษาข้อมูลความเหมาะสม ในด้านการลด ปริมาณ การคัดแยก การเก็บรวบรวม การกำจัด การนำกลับมาใช้ประโยชน์ การจัดการแบบครบ วงจร และการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานอื่น ๆ ในการจัดการมูลฝอย

6. ประโยชน์ที่ได้รับ

ได้ข้อมูลการจัดการมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจาน ใช้เป็นแนวทางหนึ่ง ในการดำเนินงานระบบการจัดการมูลฝอย พร้อมทั้งมีการจัดทำแผนในการดำเนินงาน และทราบถึง ข้อดีและข้อเสีย รวมถึงวิธีการแก้ไขปัญหาในการจัดการมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่ง เลิงจาน อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม